

Entrevista a Montserrat Pugès, cap del Departament de Restauració del Servei d'Arqueologia. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona

Amb data 2 de novembre de 2006 es va realitzar una entrevista a la Sra. Montserrat Pugès Dorca, actualment cap del Departament de Restauració del Servei d'Arqueologia. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Durant la distesa conversa vàrem poder fer un recorregut des dels seus inicis professionals, fins als engrescadors projectes en els quals treballa avui en dia. Ha estat també molt interessant conèixer les tasques que du a terme el Servei d'Arqueologia d'una ciutat com Barcelona amb un patrimoni arqueològic tan important.

Rocío Rodríguez Mateo. Alumna de tercer curs de Conservació i Restauració de Document Gràfic de l'ESCRBCC. rociorm01@hotmail.com

Gemma Torra Campos. Diplomada en Conservació i Restauració d'Arqueologia. gemma.torra@gmail.com

UNICUM: En primer lloc, quan va decidir que volia dedicar-se a la restauració arqueològica?

MONTSERRAT PUGÈS: Jo vaig acabar la llicenciatura de Belles Arts sense haver fet especialitat, però el meu interès per l'arqueologia es va despertar a partir de la vinculació amb el Grup de Recerques Arqueològiques de Sant Boi de Llobregat, que és el meu poble. Un cop vaig tenir la carrera acabada, jo ja treballava ensenyant a una escola i a les tardes em vaig apuntar a l'especialitat. Em portava jo mateixa les peces d'excavacions

que feiem a Sant Boi i, és clar, era molt diferent que haver de trencar testos! La veritat és que vaig notar que havia trobat alguna cosa que em satisfecia perquè, d'alguna manera, acomplia amb els requisits d'una part, diríem, artística i una altra de recerca.

U.: O sigui que més que premeditat li van portar una mica les circumstàncies?

M.P.: Totalment. Durant la meua etapa d'estudis jo sempre m'havia dedicat a l'ensenyament perquè havia donat classes de català a les escoles. Llavors, no hi havia professors de català i vàrem ser una colla de l'institut a qui Òmnium Cultural va fer la proposta de si volíem treballar. Havíem estat bons alumnes i Sant Boi era molt pioner en aquest tema. L'ensenyament sempre m'ha agradat, el que passa és que no em veia tota la vida dedicada a la docència, a més penso que per ensenyar, un ha d'anar enriquint-se, però ensenyar absorbeix molt i no ho tenia

1. Departament de conservació i restauració. Vista general del laboratori del Servei d'Arqueologia-MHCB (Fotografia: MHCB).

gens clar. Crec que això passa a molta gent, la vida et va guiant i és qüestió d'anar obrint portes... I bé, així va començar.

U.: Quines són les primeres feines de restauració que recorda?

M.P.: Una ceràmica bitroncocònica grisa emporitana. Sempre la tinc al cap com la primera peça més bonica que he fet, i era no-res..., un vaset trobat a Sant Boi.

U.: Les primeres peces que va restaurar en pràctiques, les hi deixaven o va poder arribar a cobrar les intervencions?

M.P.: No, això de cobrar va venir bastant després. Penseu que jo vaig enganxar l'època que es muntaven molts museus comarcals a Catalunya, i els dissabtes i diumenges la gent que llavors feiem restauració, teníem "l'oportunitat" de fer pràctiques en aquests museus comarcals que s'havien d'inaugurar. Llavors, es comptava amb tota una pila d'estudiants, perquè érem força colla, i anàvem amb cotxe propi i sense cobrar ni tan sols la benzina. A Solsona, per exemple, estàvem al Seminari, gairebé com qui va de campaments, sense cobrar.

U.: I les primeres restauracions com a professional?

M.P.: Les primeres tampoc poden ser considerades feines, sinó que va ser una beca. De les dues primeres beques d'arqueologia que van sortir de la Generalitat per anar a fer pràctiques al Centre de Conservació i Restauració de Béns Mobles de Sant Cugat, una li varen donar a una col·lega de Tarragona, i l'altra la vaig obtenir jo. Vàrem estar vuit mesos treballant sense veure un duro d'aquella beca i, per a mi, va ser terrible perquè vaig deixar una feina fixa de professora de pintura que tenia a una escola. Llavors ja estava casada i va ser una decisió de parella. Era una oportunitat i la vaig agafar, però mentrestant el meu company es va quedar sense feina i va ser realment dur. No obstant, als vespres, vaig anar a treballar a una galeria de subhastes i vàrem anar passant aquesta temporadeta. Sort, però, que els pares ens van deixar diners perquè pocs bistecs menjàvem!

U.: Hem sentit molt a parlar del projecte de l'Escola Taller dut a terme fa uns anys. Què ens pot explicar d'aquesta experiència? Ens consta que hi ha restauradors que no tenen el títol però van passar llavors per l'Escola Taller i estan al mercat laboral.

M.P.: A l'àrea de Barcelona, que és on jo ara em moc cada dia, vaig estar vinculada al que va ser l'Escola Taller del Laberint d'Horta, però abans havia estat al TED'A (Taller Escola d'Arqueologia) a Tarragona, com a professora de restauració. L'experiència al TED'A, d'alguna manera, va contribuir a muntar a Barcelona un "gran taller" de restauració de materials arqueològics dins l'estructura de l'Escola Taller del Laberint d'Horta, però ubicat i vinculat directament al llavors Servei d'Arqueologia, dins del Museu d'Història.

A la ciutat de Barcelona s'auguraven grans canvis urbanístics —eren els anys previs als Jocs Olímpics— i això generaria gran quantitat d'intervencions arqueològiques i, en conseqüència, molta feina de restauració. La manca de professionals i l'oportunitat que suposava l'existència de les Escoles Taller, va donar idea al Director del Servei d'Arqueologia, el senyor Oriol Granados, a provar aquesta via. El projecte tenia per objectiu l'especialització en conservació i restauració de materials arqueològics i estava destinat a joves llicenciats en Belles Arts,

2. Peces de vidre en diferents estadis del procés de conservació (Fotografia: MHCB).

3. Documentació de restes antropològiques i preparació per a l'extracció (Fotografia: MHCB).

4. El material fràgil procedent de les intervencions arqueològiques ha de rebre un tractament especial a partir del moment de la troballa, en espera dels tractaments conservatius adients (Fotografia: Servei d'Arqueologia-MHCB).

Història de l'Art o Geografia i Història. Els estudis durarien tres anys, es combinaria docència i treball, i s'establí el sou mínim interprofessional. Crec que no vàrem escatimar en res a l'hora de demanar i va ser com si els desitjos es fessin realitat.

La gent no obtenia cap títol de restaurador però tothom que entrava ja era llicenciat. I sí, hi ha molta gent al mercat laboral que crec que està bé que hi siguin. D'altra banda, la professió encara no està completament normalitzada i crec que estarem d'acord que els títols, sovint, no volen dir gran cosa.

U.: Com es va estructurar?

M.P.: S'inicià amb un grup de 15 alumnes, dues mestres de taller i jo com a cap de taller. Al principi es va pensar que físicament ens ubicaríem al Laberint d'Horta però això mai va ser així perquè es va muntar a l'avantcambra de sobre del Tinell. I de fet era aquí on havíem de ser, perquè les intervencions eren al centre de la ciutat i totes les pràctiques s'havien de fer *in situ*, i no podia ser que només per desplaçament la gent perdés tant de temps. Durant dos anys es va muntar aquest primer grup i quan es va veure que es necessitava més gent, es va sumar un altre grup. Realment, ara mirant enrere, penso que van ser dels millors anys de la meua vida, encara que anava molt de bòlit. Són reptes que una mica els has creat tu, però te'ls creus i veus

que te n'estàs sortint... Segur que hi va haver errades perquè no tenia una formació específica, no hi havia un precedent i calia inventar-ho tot, però això va ser molt atractiu, almenys per a mi.

La idea era que durant tres anys els alumnes fessin una jornada de gairebé vuit hores, sempre intensives, en les quals s'havia de combinar teoria i pràctica. Jo tenia molt clar que no havíem de donar la imatge de mà d'obra barata, sinó que era gent amb formació. Això mai se me'n va anar del cap i crec que va ser bastant la clau de l'èxit. Al començament les hores de teoria eren, més o menys, un 75 % del temps i la resta de pràctica, i mica en mica la balança ja es va anar invertint, o sigui que al final la teoria era bastant menor, perquè el que convenia era posar en pràctica l'ensenyament rebut. Juntament amb això ens vàrem "inventar" tota una sèrie de col·laboracions per procurar que quan els estudiants acabessin, s'haguessin fet necessaris, sobretot a dintre del món de l'arqueologia. La manera era oferir alumnes a les excavacions, només a canvi d'allotjament. I no només ens vàrem quedar a l'àmbit de Catalunya sinó que es va anar a Andorra, a Portugal, a Anglaterra, al País Basc i a Galícia. Us diré que molta d'aquesta gent, actualment, estan ocupant càrrecs de molta responsabilitat, en algun cas, fora d'aquí. A Portugal, la responsable de Restauració del Ministeri va sortir de la nostra Escola Taller i es va quedar allà arran d'una col·laboració d'aquestes.

Es va treballar en moltes àrees del que suposa la intervenció arqueològica. No només en arqueologia de cota zero cap avall, sinó també en arqueologia de l'arquitectura; en la documentació d'edificis històrics, descobertes de pintura mural, de sostres d'enteixinats antics, i materials com la pedra, que va ser de les coses que cap al final es va tocar amb més seguretat.

U.: Estem parlant de finals dels anys 80?

M.P.: Sí. A mi se'm va contractar el desembre de 1988, i a principis de 1989 ja es va fer la selecció del personal. Es feia un examen escrit i després unes entrevistes. Hi havia molta gent interessada perquè no es demanava que haguessin acabat, sinó que podien estar a l'últim any de carrera.

U.: En aquells anys sols hi havia formació en Belles Arts, de manera que aquest projecte devia ser ideal a l'època.

M.P.: Sí, suposo que també per això es va mirar de portar com a projecte d'Escola Taller. Actualment tindria sentit repetir-lo? Per la pràctica que suposa estar vinculat amb un Servei d'Arqueologia com el de Barcelona, crec que tindria sentit, perquè les hores i hores de pràctiques que et dona una cosa així, una escola no te les pot donar. No és la idea de tocar diferents materials, sinó el contacte amb l'arqueologia en viu, el saber que demà no hi pots anar perquè ve la màquina, però que demà passat, plugi o nevi, te les has d'enginyar com sigui perquè aquella feina l'has de fer i l'has d'acabar, ja que al dia següent torna a venir la màquina i el promotor està al darrera pensant que li està costant un dineral... Vull dir que hi ha molta pressió, i el fet d'aprendre a treure's la feina de sobre amb rapidesa, però amb qualitat, és molt important per a després poder guanyar-se la vida.

U.: En aquella època ja estava vinculada al Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona?

M.P.: Vinculada sí, perquè va ser un conveni de l'Ajuntament amb el que llavors es deia "Barcelona Activa", que era una mena

5. Detall d'un vitrall del monestir de Pedralbes de Barcelona, abans de la seva restauració (Fotografia: Josep Gri).

de projecte conjunt amb l'INEM. Fou el llavors Servei d'Arqueologia que buscà a l'Escola Taller del Laberint d'Horta per poder fer aquest projecte i, de fet, a mi qui em contractà fou l'Escola Taller. De fet, tothom fou contractat per l'Escola Taller. Quan s'acabà la segona promoció, vàrem haver de plegar. Les Olimpíades s'havien acabat, la Barcelona de "les vaques d'or" ja no existia i era qüestió de veure com ens en sortíem d'això. Mentrestant, el Servei ja havia vist la necessitat de tenir un restaurador de materials arqueològics, i no només un restaurador, sinó algú que gestionés la molta feina que s'havia anat solucionant. Vaig estar contractada directament pel Servei durant un temps i llavors ja va sortir la plaça a oposició.

U.: Quines són les funcions del seu càrrec?

M.P.: Cada vegada menys ens dediquem a completar peces de ceràmica, no és la nostra funció. En principi, el Servei d'Arqueologia no fa exposicions, això li pertoca al Museu. D'altra banda, l'arqueòleg no necessita una peça completa, per fer una memòria arqueològica o els seus estudis. En canvi, és feina nostra el tema de conservació preventiva, d'embalatges apropiats, tot el procés de conservació de material d'una excavació, la memòria dels treballs, vetllar perquè la feina es faci correctament, etc. Com a responsable del Departament de Conservació i Restauració dins el Servei, la meua feina és pràcticament tota de gestió i garantir que el personal que es contracta a través de diverses empreses compleixi amb els requisits.

U.: Quines són, concretament, les funcions del Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona?

M.P.: Actualment s'estan externalitzant les feines que abans eren pròpies d'un museu o del Servei d'Arqueologia. Anys enrere es contractava personal per restaurar peces que sortien de les excavacions o intervencions que s'havien de fer *in situ*. A les excavacions hi havia una brigada pròpia del Museu amb un parell de paletes o un encarregat d'obra, el cap del Servei i arqueòlegs contractats, i es feia tot des del Servei. El ritme de construcció, i no només de construcció sinó de conscienciació i d'implantació del Servei en una ciutat com aquesta, ha variat moltíssim.

El Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona treballa en tot l'àmbit urbà, això vol dir que no ens limitem només a Ciutat Vella. Des de Montjuïc al Besòs, fins a Collserola, tot això és el pla de Barcelona i és territori que nosaltres hem de preservar arqueològicament. Actualment, l'engranatge funciona molt bé i quan algú, sigui un particular o l'administració, vol fer una obra i presenta el projecte al districte corresponent, aquest ens ho notifica. El permís de l'obra està subjecte al nostre vist-i-plau, segons el coneixement arqueològic que es té. Aquí, diàriament, arriben moltes sol·licituds d'obres. Hi ha un mapa de riscos, el que en diem arqueologia preventiva, de cara a poder detectar zones que puguin tenir riquesa arqueològica. A hores d'ara, el constructor ja sap que haurà d'assumir els costos d'una intervenció arqueològica, en cas de necessitat.

6. Vitrall sencer després de la restauració (Fotografia: Josep Gri).

7, 8 i 9. Extracció, embalatge i trasllat d'una peça ceràmica al jaciment del carrer de la Riereta, a Barcelona (Fotografia: J.González).

U.: I pel que fa al vessant de la restauració?

M.P.: En el tema de la restauració les coses també s'han anat normalitzant. Si es decideix tancar un jaciment, sempre es procura fer intervencions mínimes que, sobretot, serveixin a l'arqueòleg per poder documentar i saber exactament què s'ha trobat, perquè tot allò desapareixerà, si més no de la vista. Això d'una banda, i de l'altra, estem complint amb el Decret de la Generalitat (78/2002) que regula les intervencions arqueològiques a Catalunya, en el qual es diu que, un cop acabada qualsevol intervenció arqueològica, el director ha de lliurar tot el material net i n'ha de procurar la conservació. D'ençà que els restauradors treballen amb els arqueòlegs, la meua tasca ha estat de conscienciació: entregar un vidre net no vol dir haver-lo passat per una pica d'aigua i fregat amb un raspall de sabates. Els metalls han de seguir processos complets de restauració, no s'hi val només netejar-los perquè es puguin llegir. Es tracta de fer la feina ben feta, perquè l'encàrrec que tenim és de molta responsabilitat. Aquestes peces que passen per les nostres mans han de viure, si tenen dos mil anys, doncs dos mil anys més, i nosaltres només som una "maneta" puntual en la seva vida. Això no pot ser tractat amb frivolitat. És feina nostra ensenyar el que fem i que s'entengui el que s'ha de fer fins al final.

U.: És a dir, que hi ha un ventall d'empreses de restauració que col·laboren amb el Servei?

M.P.: Sí, és clar. Nosaltres tenim contacte amb diverses empreses de restauració. I com a tot arreu, hi ha persones amb les quals t'aves més que amb altres. De tota manera, hi ha establert uns criteris de treball per a tothom que col·labora amb nosaltres.

U.: A nivell econòmic, com es gestionen aquests projectes?

M.P.: D'ençà que es fan els projectes d'intervenció arqueològica, hi ha assignada una quantitat de diners per restauració, proporcional a la intervenció. A vegades no es gasten, però sempre hi són. Ja fa bastants anys que està establert així.

Com a Servei tenim unes tarifes establertes, segons el tipus de feines i professional que es demani, que revisem cada any. Aquestes tarifes estan equiparades a les que anualment estableix l'AD'AC (Associació d'Arqueòlegs de Catalunya). El dia que els restauradors tinguem un col·legi professional, o bé com a associació s'estableixin unes tarifes aprovades pel col·lectiu, les farem servir.

Actualment, el restaurador normalment és subcontractat per l'empresa d'arqueologia que fa la intervenció, tot i que també pot estar-ho directament pel promotor que realitza l'obra. Algunes vegades, si el projecte és del Museu, cobra de la institució... Depèn. Els projectes sempre els elaborem des del Servei d'Arqueologia; intentem així establir una unitat de criteris en les intervencions, regular la metodologia de treball, assegurar la documentació de les intervencions... El promotor ho ha d'acceptar i l'empresa que subcontracta ho ha de complir.

U.: Llavors, si hi ha restauradors, vostè supervisa la seva feina.

M.P.: Exacte. Si no hi ha hagut necessitat de restauradors *in situ*, un cop s'acaba la intervenció, el que es fa és una supervisió de tot, i juntament amb el director de l'excavació, fem la selecció del material que convindrà restaurar de cara a fer la memòria i els estudis d'arqueologia. Això també obliga a buscar uns restauradors

que s'ocupin d'aquesta feina. Demanem a aquests restauradors que treballin als laboratoris que tenim en una nau industrial a la Zona Franca de Barcelona, i que vosaltres ja coneixeu.

U.: Aquesta condició és per seguretat del material?

M.P.: És per seguretat del material i per seguretat de la intervenció que es fa, perquè ja sabeu vosaltres que podem netejar metalls amb electròlisi o podem fer altres neteges menys agressives. Els criteris els marquem des de la casa i en fem el seguiment. D'altra banda, estem oferint una instal·lació que poca gent pot tenir en els seus tallers particulars, i no s'ha cobrat mai res pel lloguer de la sala ni pel seu manteniment.

U.: O sigui que els restauradors deuen estar molt interessats a venir a les instal·lacions.

M.P.: Jo crec que sí. A més, allà es relacionen amb altres restauradors i sempre hi ha un enriquiment. El professional que treballa sol a casa, això no ho té. Em consta que la gent està contenta, l'ambient és bo i, tot i que suposa un problema de transport anar fins allà, tothom hi treballa molt a gust.

U.: Hi ha alguna feina que li hagi agradat especialment?

M.P.: Fins ara us he explicat tots els projectes que tenen a veure amb el que és directament una intervenció arqueològica, però com a Museu d'Història hi ha la part del que és la instal·lació de la Plaça del Rei, el Monestir de Pedralbes i la part de patrimoni construït, que també porto jo, en el sentit de la gestió de les intervencions a fer, del projecte, marcar criteris, buscar els professionals i fer el seguiment fins que s'acaba la intervenció. Per exemple, a les obres del Monestir de Pedralbes, el manteniment el porta una altra oficina de l'Ajuntament en la qual hi ha un arquitecte en cap que dirigeix tots aquests treballs, juntament amb una aparelladora. Ja fa molts anys que treballem conjuntament en aspectes que potser a ells se'ls escapen, o que necessiten un assessorament. Per exemple, una de les coses que ens ha fet entrar en un món que desconèixiem del tot, és la restauració, des de l'any 1998, dels vitralls de tot el monestir. Ara ja estem a la recta final, però tot i que no es tracta ben bé de restauració arqueològica, s'hi relaciona pel que fa al tipus de material, ja que es tracta de vidre. No de vidre enterrat, però per les característiques hi té molt a veure.

U.: De quina època són els vitralls més antics?

M.P.: De l'època fundacional. El Monestir de Pedralbes es funda al segle XIV, el 1326 concretament, i aproximadament la meitat dels vitralls són medievals i l'altra meitat són del XIX o XX. Malauradament, no s'ha pogut fer l'estudi documental en paral·lel a la restauració, ja que els arxius del monestir han estat tancats a clausura fins fa molt poc. Ara, de mica en mica, estem sabent coses que hauria estat interessant conèixer quan la restauració va començar. Però bé, també és una satisfacció pensar que quan s'acabi tot, podrem tenir més dades.

U.: Hi ha algun altre lloc on intervé el Servei?

M.P.: Una altra zona on treballem habitualment és Ciutat Vella, conjuntament amb Foment de Ciutat Vella, que és una oficina de l'Ajuntament que gestiona molta part del patrimoni monumental de la ciutat. Aquí tampoc hi ha restauradors, tot i que esperem que en un futur n'hi hagi, ja que fóra necessari que hi hagués algú

10. Peces arqueològiques de metall a l'interior del reactor de plasma. Laboratori de l'Institut Químic de Sarrià (Fotografia: MHCB).

permanentment. Actualment la part de restauració de moltes obres que es porten des de Foment de Ciutat Vella, intentem gestionar-la des d'aquí. Com quan s'ha intervingut en llocs com l'antic convent de Sant Agustí o el Pati Llimona, on ara hi ha una obra al costat mateix per ampliar el Centre Cívic i on ha sortit muralla romana, unes termes romanes, obra medieval... Llavors, se supervisen tots els projectes de restauració i el seguiment de l'execució. Aquests projectes no tenen res a veure amb una intervenció arqueològica, sinó que ja neixen com a projecte de restauració.

U.: En aquests casos es presenta el projecte i es donen opcions de restauradors, o bé Foment de Ciutat Vella busca els restauradors puntualment?

M.P.: Fem el mateix que amb les intervencions arqueològiques. El promotor que fa l'obra rep una llista d'empreses de restauració que nosaltres li facilitem i ell es posa en contacte amb les empreses que ell tria.

U.: Creu que és factible la multidisciplinarietat en la restauració?

M.P.: El projecte dels vitralls del Monestir de Pedralbes, que us he comentat abans, el varem agafar amb certa por, però varem poder posar les condicions. Per exemple, la necessitat d'un any per estudiar els vitralls, saber què tenien i com els podríem restaurar. Si no ens l'haguessin concedit, no haguéssim agafat el projecte. Durant aquest any vàrem estar treballant amb geòlegs, biòlegs i especialistes en vidre natural, de manera que hem arribat a crear una fórmula per netejar vidre per aquesta problemàtica concreta. És evident que la restauració necessita, cada dia més, els coneixements d'altres disciplines.

U.: Sabem que forma part del CETEC-Patrimoni. Ens pot explicar què és i com funciona?

M.P.: El CETEC-Patrimoni és el Centre Tecnològic de Conservació del Patrimoni. En origen tenia un altre nom i va ser creat des de la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment hi participa també l'Institut Químic de Sarrià i persones de fora de la universitat. La voluntat del CETEC-Patrimoni és oferir una eina científica –entesa

en sentit global- d'assessorament al treball de conservació i restauració. La intervenció de personal especialitzat en el camp de les ciències i la tecnologia en processos de restauració és imprescindible, tant per conèixer el material compostiu d'una peça i les alteracions que presenta, com per ajudar a decidir la manera de pal·liar-les o, si més no, minimitzar-ne els efectes.

Considero que la feina que fem, és de molta responsabilitat perquè, malgrat que es pensa que tot el que fem ha de ser reversible i que podem tornar enrere, no sempre és veritat. Hi ha res menys reversible que una neteja? La podem repetir un cop feta? La fem amb prou coneixement del mal que podem fer a la peça? I sempre estem netejant! I qui diu això, diu enganxant, dessalant, inhibint, etc. Sovint sense ni conèixer la composició de la peça i els possibles efectes dels productes que utilitzem.

El CETEC-Patrimoni intenta cobrir un espai inexistent a Catalunya, sobretot per la diversitat dels seus integrants i col·laboradors: químics, biòlegs, geòlegs, restauradors, enginyers, etc.

U.: Els conservadors-restauradors accedeixen realment a demanar les opinions d'un químic o d'un geòleg? El CETEC-Patrimoni està tenint èxit entre els restauradors o també teniu un altre públic?

M.P.: Hi ha un sector, sobretot d'arquitectes, que han assumit que no poden treballar sense algú que els assessori, perquè massa vegades han vist desgràcies, sobretot en edificis històrics, però també en edificis de nova construcció que presenten problemes de comportament de la pedra, de materials, de productes... En aquest sentit, arriben bastants projectes.

Em preguntàveu si el conservador-restaurador creu que hi ha la necessitat de treballar amb aquest assessorament tècnic. Francament i per desgràcia, crec que molts pensen que no. Moltes vegades s'actua inconscientment.

Sovint es creu que hi ha solucions miraculoses i que un consolidant que m'ha anat bé per allà, m'anirà bé per aquí; i potser moltes vegades no se sap ni com era la pedra d'allà, ni com és la d'aquí. No em crec la teoria dels arquitectes que diuen que un material té una garantia de deu anys. La meua resposta normalment és que si un morter romà ha durat 2000 anys, aquesta és la garantia. Per tant, continuem volent els morters de calç i no volem hidrofugants. O si els volem, demanem que estiguin estudiats i que hagin passat certes proves que actualment estan estandarditzades.

U.: Per acabar, com veu actualment la professió de conservador-restaurador i com creu que hauria d'avançar?

M.P.: Crec que es pot viure de la restauració, però que ningú esperi fer-se ric. Tal i com estan les coses, cal empenta i molta energia per tirar endavant una empresa i assumir tots els riscos que això comporta. I dubto molt si aquest és el millor camí perquè surti rentable, a l'administració, el manteniment del patrimoni cultural. Suposo que estem en època de canvi i que la balança s'ha d'anar equilibrant: ara totes les feines s'externalitzen i no es contracta ningú de manera permanent. En temes de conservació això és nefast perquè tots sabem la importància del manteniment i la vigilància constant. La cultura es contempla avui en dia amb paràmetres econòmics de beneficis immediats i no crec que s'hagi de mirar així. Tot i això, crec que hem avançat molt si ho comparem amb vint anys enrere. El que cal és, com en qualsevol activitat, tenir esperit lluitador i de superació personal i col·lectiva.

Entrevista a Montserrat Pugès, jefa del Departamento de Restauración del Servicio de Arqueología. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona¹

Con fecha de 2 de noviembre de 2006 se realizó una entrevista a la Sra. Montserrat Pugès Dorca, actualmente jefa del Departamento de Restauración del Servicio de Arqueología. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Durante la distendida conversación pudimos realizar un recorrido desde sus inicios profesionales, hasta los ambiciosos proyectos en los que trabaja hoy en día. Ha sido también muy interesante conocer las tareas que lleva a cabo el Servicio de Arqueología de una ciudad como Barcelona con un patrimonio arqueológico tan importante.

Rocío Rodríguez Mateo. Alumna de tercer curso de Conservación y Restauración de Documento Gráfico de la ESCRBC. rociorm01@hotmail.com

Gemma Torra Campos. Diplomada en Conservación y Restauración de Arqueología. gemma.torra@gmail.com

UNICUM: En primer lugar, ¿cuándo decidió que quería dedicarse a la restauración arqueológica?

MONTSERRAT PUGÈS: Yo acabé la licenciatura de Bellas Artes sin haber cursado especialidad, pero mi interés por la arqueología se despertó a partir de la vinculación con el Grupo de Investigaciones Arqueológicas de Sant Boi de Llobregat, que es mi pueblo. Una vez tuve la carrera terminada, ya trabajaba enseñando en una escuela y por las tardes me apunté a la especialidad. Me traía yo misma las piezas de excavaciones que hacíamos en Sant Boi y, claro está, jera muy diferente que romper macetas! La verdad es que noté que había encontrado algo que me satisfacía porque, de alguna manera, cumplía con los requisitos de una parte, diríamos, artística y otra de investigación.

U.: ¿Es decir que más que premeditado le llevaron un poco las circunstancias?

M.P.: Totalmente. Durante mi etapa de estudios yo siempre me había dedicado a la enseñanza porque había impartido clases de catalán en escuelas. Entonces, no había profesores de catalán y fuimos un grupo del instituto a quien *Òmnium Cultural* hizo la propuesta de si queríamos trabajar. Habíamos sido buenos alumnos y Sant Boi era muy pionero en este tema. La enseñanza siempre me ha gustado, lo que pasa es que no me veía toda la vida dedicada a la docencia, además pienso que para enseñar, uno ha de ir enriqueciéndose, pero enseñar absorbe mucho y no lo tenía nada claro. Creo que esto le pasa a mucha gente, la vida te va guiando y es cuestión de ir abriendo puertas... Y bien, así empezó.

U.: ¿Cuáles son los primeros trabajos de restauración que recuerda?

M.P.: Una cerámica bitroncocónica gris ampuritana. Siempre la tengo en la cabeza como la primera pieza más bonita que he hecho, y era nada..., un vasito encontrado en Sant Boi.

U.: ¿Las primeras piezas que restauró en prácticas, se las prestaban o pudo llegar a cobrar las intervenciones?

M.P.: No, esto de cobrar vino bastante después. Pensad que yo pillé la época en la que se montaban muchos museos comarcales en Cataluña, y los sábados y domingos la gente que entonces hacíamos restauración, teníamos "la oportunidad" de hacer prácticas en estos museos comarcales que